

Становище

относно дисертация на Деница Николова Велчева на тема **„Енергийна сигурност, Енергийна дипломация, Перспективи за България“** от проф. д-р Георги Стефанов

Оценката ми относно представената за защита дисертация на Деница Николова Велчева е положителна. Основанията ми са следните:

1.

От приложената към документите биографична справка се вижда, че Деница Николова Велчева очертава линия на много успешно развитие, разкриващо траен и последователен интерес към международните отношения и международното право. След завършване на висшето образование в специалността Международни отношения в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и след добиване на образователна степен „Магистър по международна сигурност“ тя е постъпила на работа като младши специалист в Министерството на външните работи. В министерството личните и качества и професионална подготовка са оценени положително, за което свидетелства бързото и успешно професионално развитие. Понастоящем тя вече има дипломатически ранг трети секретар и завежда консулската служба на посолството на Република България в Република Южна Африка. От документите също така се вижда, че през време на докторантурата Деница Велчева е изпълнила изискванията на Закона за развитието на академическия състав в Република България, както и нормативните изисквания на правилника на

университета. Поради това представената за защита дисертация е успешен завършек на нормално протекла докторантура. Както по обем и по форма, така и по съдържание дисертацията съответства на изискванията на Закона за развитие на научния състав в Република България и на правилника за неговото прилагане.

2.

Предмет на дисертацията е комплекс от проблеми на международните отношения и външната политика, отличаващи се не само с със сложност и значение, но заедно с това и с подчертана актуалност. Във връзка с актуалността на осъщественото от докторантката изследване ще отбележа, че при изследователските трудове се очертават два много различни вида актуалност. Някои от тях са несъмнено актуални, но динамичното развитие на обстановката бързо ги задминава. При други трудове научната стойност и актуалността не само трае дълго, но има и тенденция да расте. Представеното от Велчева изследване се отнася към втората разновидност.

3.

Компетентно и аналитично, изследването е осъществено от докторантката в рамките на 178 стр. авторски текст, към който е приложена библиографска справка за използвани 252 източника на четири чужди езика, с които тя си служи. Проявеното от нея умение да избере, да събере, да проучи и творчески да обобщи на високо теоретично равнище толкова обилна и сложна информация е способност, която прави впечатление. Много силно това се наблюдава в третата глава на дисертацията (стр.107-160) Разгърнатият научен апарат под линия показва, че те не са една примерна библиография по тематиката на дисертацията, а са списък на източници, които действително са намерени, събрани, проучени, практически използвани и акуратно посочени с препратки под линия.

4.

Авторката успешно е осъществила изследването си според много добре обмислена и убедителна схема. Затова получените резултати са много положителни. Като изхожда от безспорна констатация, че съвременните международни отношения са преобразили и продължават много динамично да променят и да обогатяват схващанията за сигурността като разширяващ се набор от фундаментални ценности, от които би трябвало да се води всяка външна политика ¹⁾, в дисертацията си тя е разгърнала разсъждения и произтичащи от тях изводи в три отделни, но логично свързани блока, всеки от които представлява отделна глава от дисертацията. Така тя изгражда много убедителна линия за движението към потвърждаване на основната теза на труда. Първата глава, ако си послужи с нейни думи, изгражда теоретичен модел на корелация:

„СИГУРНОСТ → ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ → ЕНЕРГИЙНА ДИПЛОМАЦИЯ“

Това позволява в края на блока да се задълбочи изследването и да се формулират особеностите и характеристиките на явлениято „Енергийна дипломация“.

Едва ли някой би могъл да отрече, че успехът на всяка енергийна дипломация е силно зависима от средата, в която тя би се осъществявала. Изследването на такъв кръг от проблеми е съдържание на втори блок, оформен като следваща глава. Тук авторката построява нови теоретични конструкции, като разграничава въздействия на средата върху енергийната дипломация като фактори и изследва ефекти на тези фактори: фактори структурни, фактори функционални и фактори регулативни. На свой ред след това разделя регулативните фактори на фактори международни и фактори национални и ги изследва. Така анализът бива доведен до националните равнища. Създават се „инструменти“ за неговото изследване. Основната теза на дисертацията е разположена в тази плоскост – разкриване на възможностите и перспективите на енергийната дипломация на Република България.

-----
1) Общоприето схващане, което не се оспорва нито от политиците, нито от изследователите на външната политика и международните отношения

Убедително свързвайки онова, което е обосновано в първите две глави с обстановката в която сега се намира България, Деница Велчева много убедително обосновава основната си теза – българската енергийна дипломация трябва умело да маневрира, съобразявайки се със сложните отношения между Европейския съюз, Русия, Съединените щати и другите евразийски участници и посочва как следва да се постига това.

5.

Високо оценявам проявената в дисертационния труд на авторката му способност да се следва линия на все повече навлизащ в дълбочина анализ, към крайния извод без отклонения, с точни понятия, с прецизно дефиниране на съдържанието им и с адекватно определяне на връзките между тях. Характерна за стила на младата авторка е пестеливостта към думите, съчетана със стегната съдържателност на изразяваните с тях твърдения. От представената пред научното жури дисертация личи, че авторката и притежава задълбочени теоретични знания, съчетани със способност за самостоятелни научни изследвания изисквани в Закона за развитието на научния състав в Република България и член 27 на правилника за неговото прилагане.

6.

За получаване на научна степен „Доктор“, законът и споменатият 27 член на правилника изискват дисертационният труд *„да съдържа научни или научно приложни резултати, които да представляват оригинален принос в науката.“* Следвайки без отклонение своя стил, авторката на дисертационния труд в 6 точки експлицитно е формулирала приносите, които според нея съдържа трудът и. Това е направено на стр. 177 от дисертацията и на страници 7-8 на приложения към нея автореферат. Сторила е и нещо повече - посочила е целите, които си е поставила, за да констатира, че според нея тези цели са постигнати. Направила го с характерния си стил – кратко, ясно, точно и изчерпателно. Преценявайки възможността критично да се оспори което и да е от нейните твърдения констатирах, че това не само че не е възможно, но и че

твърденията на Деница Велчева трябва категорично да бъдат подкрепени..

Заедно с това, бих обърнал внимание на нещо, което дава основание за много положителна оценка на начина, по който тя извършва това – бих казал начинът по който протича при нея мисловният процес. Велчева дори и в този случай подхожда подчертано аналитично. Разграничава „изследователските въпроси“, пред които се изправя от „целите“, които си поставя, отделя (по форма несполучливо, на по същество вярно) „обекта“ от „предмет“ на дисертацията и много ясно дефинира главната, генералната „теза“ на труда. Такъв подход е много продуктивен и затова той е довел до толкова положителни резултати. Като член на журито, четейки дисертацията можах да проследя и да се убедя, че тези ясно осъзнавани неща са модел на онова, което някога се наричаше „изследователски натюрел“, а за да се изразя по-съвременно и затова по-модерно бих казал изследователски мисловен „софтуер“. Дисертантката го притежава.

Ще добавя още един принос в труда на Велчева, който също намирам за важен. Когато едно изследване е осъществено и публикувано в научна статия, приносното му значение за науката и за практиката е несравнимо по-голямо. Изследването осъществено от Деница Велчева е първото сред българската научна литература, в което така мащабно, цялостно и комплексно се изследва кръгът от въпроси очертан в заглавието. му. При това проблемът е разгледан не само с оглед към теоретичните линии на зависимостите, а и с оглед на националната му българска специфика и приложение.

7.

Научната степен „Доктор“ се дава като се съди от достойнствата на представения от кандидата за защита пред Научно жури дисертационен труд. Запознаването с труда на Деница Велчева дават основание да се вземат предвид две важни нейни изследователски особености. В много случаи вниманието на политиците (по-често) и на изследователите (по-рядко) се съсредоточават главно върху фактология, върху история или

върху вероятно развитие на съществуващи конкретни ситуации. Представеният за защита успешен изследователски труд има нечесто срещана особеност. Основавайки се на забележително обширен фактически и исторически материал, неговата авторка показва способност да извежда разсъждения и анализи на високо теоретично равнище. Тя изследва не съотношения, история или взаимодействия на факти. Мисли, сравнява, изследва, анализира взаимодействия на теоретични категории: „Енергетична безопасност“, „Международна сигурност“, „Дипломация“, „Перспективи на възможно развитие“ и така нататък (това е отразено и в лаконичното и на пръв поглед сякаш странно, оглавление на труда). Ето защо полученият резултат е полезен едновременно и за теорията, и за външнополитическата прагматика, и за предвиждане на възможно развитие. И ако си позволя на свой ред да прогнозирам, като изхождам от качествата на представения труд, бих казал, че ако неговата авторка продължи да се развива в очертаното направление, ще можем да очакваме от нея в бъдеще еднакво ценни и за теорията, и за практиката нови изследвания.

8.

Към положителните качества на представения дисертационен труд обаче отправям критичен упрек, на който бих придал съществено значение. През последните години по въпросите за енергийната сигурност се казва и се написва много. И истини, и неистини. Множат се и се разпространяват представяни за теоретични изводи политически спекулации и неверни твърдения, употребявани като непоклатими мантри. Видно е, че науката много по-трудно навлиза в политиката, отколкото политиката навлиза в науката. При прочитането на труда констатирам негативна особеност на неговата авторка – склонност да подбира и да се позовава почти изключително на автори и документи, които са в съзвучие с нейните разсъждения и изводи. В сферата на науката истината се

разкрива и се утвърждава в научен спор. В труда твърде слабо е застъпен полемичния елемент. При науката въобще, а в теорията още повече, този елемент може да има значение не по-малко голямо от приносите, изразени във верни положителни твърдения. Полемичното доказване и разкриването на неистини, на предпоставени спекулативни твърдения и тези може дори да представлява много по-полезен за науката и практиката самостоятелен принос.

Особено опасно е, ако такава слабост не се забележи и се позволи да намери прояви в последващи изследвания на млад и многообещаващ изследовател, какъвто е несъмнено е Деница Велчева. Бих и препоръчал самокритично да поработи на труда и след неговата защита. Това може да бъде още по-полезно, ако тя има намерение да го публикува.

9.

В заключение, съпоставяйки плюсове и слабостите в представения за защита дисертационен труд, вземайки предвид превъзхождащите приносни достойнства на труда, проявените качества и способности на неговата авторка и констатирайки несъмнените основания за положителна оценка предлагам на Деница Николова Велчева да бъде дадена научно-изследователската степен „Доктор по международно право и международни отношения“

София, 26 февруари 2017 година

Проф. д-р Георги Стефанов